

ХҒТАР 11.25.47
Ғылыми мақала

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6887/2024-147-2-175-186>

Орталық Азия елдеріндегі білім беру үдерісіне интернационалдандыру құралдарын енгізу: Жапондық халықаралық ынтымақтастық агенттігінің мысалында (JICA)

Д.А. Кожобекова¹, Д. Қанашқызы²

¹«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, Астана, Қазақстан

²Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

(E-mail: okane82@mail.ru, dianakanashkyzy@gmail.com)

Аңдатпа. Бұл мақалада Жапония Халықаралық ынтымақтастық агенттігінің JICA (Japan International Cooperation Agency, бұдан әрі – агенттік) бағдарламасы бойынша Орталық Азия елдерінде (Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан, Тәжікстан) білім беру процесіне интернационалдандыру құралдарын енгізу мәселесі талданған. Мақалада агенттіктің тәжірибесін қарастыру, сондай-ақ халықаралық ынтымақтастық бағдарламасына қатысатын Орталық Азия үшін ашылатын перспективаларды айқындау мақсаты қойылды. Агенттік зерттеу нысаны болып табылады. Зерттеу барысында агенттік материалдары қолданылды.

Мақаланың өзектілігі интернационалдандыруды енгізудің негізгі құралдарын, атап айтқанда агенттікті зерттеу болып табылады, оның рөлі студенттермен алмасу бағдарламаларын, оның ішінде мемлекеттік құрылымдар өкілдерін, зерттеу орталықтары мен еріктілер қозғалыстарын дамытуды жүзеге асыру болып табылады. Интернационалдандыру саясатын енгізу перспективаларының қатарында оқытудың халықаралық стандарттарын енгізу, мамандардың біліктілігі, сапалы кәсіби даярлық алу мүмкіндігі бар.

Зерттеу нәтижесінде жапон мәдени және білім беру саясатын Орталық Азия елдері агенттік арқылы ұзақ мерзімді негізде орнықтырады деген қорытындыға келді. Агенттік білім беру бағдарламаларын (курстарын) қаржыландыру, ұйымдастыру және өткізу арқылы әртүрлі салаларда жоғары білікті кадрларды даярлау үшін адами ресурстарды дамытуға көмек көрсетуді жалғастыруға ниетті. Дамушы елдерде білім беруді одан әрі интернационалдандыру білім беру процесінің тиімділігін арттырудың негізгі объектісіне айналады. Жапондық агенттіктің интернационалдандыру құралын енгізу тәжірибесі бәсекеге қабілеттілікке және кадрлардың біліктілігін арттыруға оң әсер етеді. Бұдан басқа, өзге елдердің интернационалдандыру саясатындағы проблемалық аймақтарды талдау және анықтау Қазақстан Республикасында білім беру саласында сапалы құралдарды енгізуге көмектеседі.

Түйін сөздер: Жапония, Орталық Азия, Қазақстан, интернационалдандыру, халықаралық ынтымақтастық, бағдарлама, дамуға ресми көмек, білім беру.

Кіріспе

Орталық Азия елдерінің білім беруін интернационалдандыруға Жапондық халықаралық ынтымақтастық агенттігінің JICA (Japan International Cooperation Agency, бұдан әрі – агенттік) жобасы зор үлес қосуда. Агенттік 1974 жылы құрылған және Жапония үкіметінің Дамуға ресми көмек (ODA – Official development assistance, бұдан әрі – ДРК) атқарушы агенттіктерінің бірі болып табылады. Агенттік дамушы елдердің тұрақты дамуын ілгерілету үшін әлеуметтік-экономикалық дамуға және адами ресурстарды дамытуға ықпал етеді.

Агенттік 150-ден астам елдер мен аймақтарда жұмыс істейді және шетелде 100-ге жуық өкілдігі бар, штаб-пәтері Жапонияның Токио қаласында орналасқан [1].

Агенттіктің мәліметтері бойынша, 2010 жылдың наурыз мерзімінде агенттіктің бағдарламалары 56 жылдан бері ерікті түрде әлемнің 103 елінде 123 түлектер қауымдастығы құрылды, олардың құрамында 65000-нан астам адам бар [2].

Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін бұрынғы мүше елдер әлемдік аренада тәуелсіз саясатқа көшті. Тәуелсіздік алғаннан кейін елдер әлемдік қоғамдастықтың назарында болды. Бүгінгі таңда жаңа тәуелсіз мемлекеттерге қатысты өз мүдделері мен міндеттері бар нақты елдер анықталды. Жапония өз тарапынан шетте қалмауға шешім қабылдады. Алайда, Кеңес Одағы ыдырап, жаңа Тәуелсіз Мемлекеттер құрылғаннан кейін де Жапонияның Орталық Азияға қарай белсенділігі азайды. Жапонияның бұл аймаққа деген қызығушылығы соңғы бес-жеті жылда ғана артты.

Соңғы жылдары агенттіктің білім беру бағдарламалары интернационалдандыру құралдарын енгізу арқылы Орталық Азия елдерінде білім беруді дамытуға елеулі үлес қосуда. Агенттік Жапония үкіметін дамытуға ресми көмек көрсететін атқарушы агенттіктердің бірі. Қазіргі уақытта агенттіктің Өзбекстанда, Тәжікстанда, Қырғызстанда өкілдіктері бар.

Бұл мақалада Орталық Азия елдерінде білім беру жүйесін дамытуға интернационалдандыру құралдарын енгізу бойынша Агенттіктің тәжірибесі қарастырылған.

Зерттеу жұмысының әдістемесі

Мақаланы жазу барысында агенттіктің ресми интернет-ресурсында орналастырылған құжаттар пайдаланылды. Сондай-ақ, ғылыми мақаланың нәтижелі болуы үшін әртүрлі тәсілдер мен әдістер: салыстырмалы талдау, нақты материалдарды ғылыми синтездеу әдісі, сонымен қатар материалдарды жалпылаудағы индуктивті және дедуктивті әдістер қолданылды. Интернационалдандыру құралдарын енгізу және дамыту заңдылықтарын анықтауға мүмкіндік беретін жалпы ғылыми тарихи зерттеу әдістері де қолданылды.

Зерттеу нәтижелері

Жапония Орталық Азия елдеріне дамушы елдер үшін әртүрлі гранттар мен жеңілдіктер беру түрінде Дамуға ресми көмек (ДРК) бағдарламасы шеңберінде жан-жақты көмек көрсетеді [1].

Агенттік Жапония Үкіметі атынан ДРК-ны дамытуға ресми көмекті үйлестіретін тәуелсіз мемлекеттік агенттігі. Сондай-ақ, агенттіктің қызметі аясында түрлі әлеуметтік нысандарды салуға бағытталған гранттық жобалар іске асырылады, сондай-ақ табиғи апаттар туындаған жағдайда көмек көрсетіледі.

Сонымен қатар, агенттіктің қызметі аясында әртүрлі әлеуметтік нысандарды салу және табиғи апаттар кезінде көмек көрсету мақсатында гранттық жобалар жүзеге асырылды.

Оқуды қаржыландыруды ұсыну ДРК бағдарламасының негізгі мақсаттарының бірі болып табылады. Дамушы елдердің қатысушылары Жапонияға әртүрлі пәндер бойынша агенттіктің тренингтеріне қатысуға шақырылады. Ковригин Е.Б. ДРК-нің донор елімен өзара іс-қимылына баса назар аударады, өтеусіз көмек ала отырып, халыққа елдің өзіндік ерекшелігін, оның мәдениетін, елдің, оның экономикасының қалай дамып жатқанын түсінуге мүмкіндік беріледі және болашақта бұл сыртқы саяси бағытты таңдауды жақсы түсінуге көмектеседі [3].

Талқылау

Агенттіктің Қазақстандағы қызметі. 1991 жылы агенттік өз қызметін Қазақстанда бастады. 1993 жылдан 2011 жылға дейін агенттік Қазақстанға 940 млн АҚШ доллар сомасына жеңілдікті кредиттер, 61 млн АҚШ доллар сомасына өтеусіз кредиттер және 124 млн доллар сомасына техникалық қолдау көрсетті [4].

Агенттік 2010 жылдан бастап ғылыми мамандармен ынтымақтастықты белсенді түрде алға жылжытуда және бастамаларды жүзеге асыруда. 2011 жылдан бастап «Жапония-Қазақстан: достық көпірлері» газетінің жыл сайынғы жариялануы Агенттіктің қатысу көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Аталмыш газет Қазақстан-жапон байланыстарының әлеуметтік, саяси және экономикалық аспектілері туралы ақпарат алу қажеттігін сенімді түрде мәлімдейді. Жаһандық ақпараттық кеңістікке сәйкес, хабаршы бірте-бірте бірыңғай ақпараттық кеңістікке ауыса бастады және белгілі әлеуметтік желілерде пайда болды, бұл жаңа тенденциялар мен әзірлемелер туралы айтады.

«300 000 шетелдік студенттерді шақырту жоспары» – Жапония Үкіметінің бастамаларының бірі. Мақсаты 2020 жылға қарай 300 000 шетелдік студенттерді қабылдау болды. Жоспарды іске асыру үшін «Глобал 30» жобасы іске қосылды, Жапонияның 30 университеті іріктелді. Шетелдік студенттерге білім беру қызметтерін ұсынуға қаржыландыру негізінен мемлекеттік университет үшін 200-400 миллион иенаны құрады [5].

Қаржылық жағдаймен қатар, Жапонияның үкіметтік ұйымдары Орталық Азия елдеріндегі мемлекеттік қызметшілерге, қаржыгерлерге, бизнесмендерге оқу бағдарламаларын жиі ұсынады. Үкіметтің мәліметінше, Жапония 1992 жылдан бастап 2017 жылға дейін Орталық Азия үшін 2587 маман жіберіп, түрлі салалар бойынша 9688 тағылымдамадан өтуші дайындаған [1].

Қазіргі уақытта Қазақстан Орталық Азия елдері арасында шетелге оқуға бағытталған студенттер саны бойынша жетекші орындардың бірін иеленеді [6]. Жапонияның же-

текші мемлекеттік университеттерінде магистратура бағдарламасы бойынша оқу үшін жыл сайын конкурс жарияланады.

Мысалы, Нагасаки университеті агенттіктің бастамасы аясында биомедициналық ғылымдар Жоғары мектебінде Апаттар медицинасы және радиациялық сәулелену бойынша магистр дәрежесін ұсынатын университеттердің бірі ретінде таңдалды. Оқуға үміткерлерді іріктеу үшін Семей медицина университетінің студенттері алынды. Апаттар мен радиациялық медицина магистрлік бағдарламасы Фукусима медицина университеті мен Нагасаки университетінің оқу бағдарламаларын біріктіреді. Бұл курстың нәтижесі екі университеттің магистр дәрежесін беруі болады. Курс барысында ағылшын және жапон тілдері қолданылады. Екі жылдық оқу кезеңі бар. Үміткерге қойылатын негізгі талаптарға жақсы оқу үлгерімі, ағылшын тілін жақсы білу, үміткер 22 жастан асқан және бітіру курсының студенті болуы керек. Барлық шығындар жапондық агенттік тарапынан өтеледі – оның ішінде оқу, күнделікті шығындар, стипендия, виза рәсімдеу шығындары және билеттері кіреді [7].

Қазіргі уақытта мыңнан астам адам агенттік желісі бойынша тағылымдамадан өтті. Қазақстандағы JICA түлектерінің қауымдастығы 2010 жылдың наурыз айында құрылды. Қазақстандағы қауымдастық жапондық этикалық нормалар мен бизнес-практиканы ілгерілетумен айналысады, эксперттермен бірлесіп экономикалық ынтымақтастыққа жәрдемдеседі.

Агенттіктің Өзбекстандағы қызметі. Өзбекстан Республикасы кейбір проблемаларға тап болғанына қарамастан, даму үшін үлкен әлеуетке ие. Өзбекстанның халықтың сауаттылығының жоғары деңгейі сияқты әлеуеті бар [8].

Бірлескен білім беру бастамасы 1993 жылы Өзбекстанда Жапония үкіметінің ДРК аясында жүзеге асырылды. Агенттіктің ТМД-дағы алғашқы өкілдігі 1999 жылы Өзбекстанда ашылды. Бірақ мемлекеттік қызметтердің сапасы төмен болғандықтан, ел қалаларда да, ауылдық жерлерде де денсаулық сақтау және білім беру жүйелерін жаңартуға мәжбүр. 2018 жылы Жапонияға 2500-ге жуық өзбек тағылымдамашысы шақырылды.

Жапония Үкіметі жиырма жылдан астам уақыт бойы Өзбекстан азаматтарына арналған оқу бағдарламаларын қаржыландырып келеді. Осы уақыт ішінде 343 студент магистр дипломдарын алды және қазір өз елінде Өзбекстанда жұмыс жасап жатыр. Қазіргі таңда Жапонияның жоғары оқу орындарында 35 адам білім алып жатыр. Мысалы, 2022 жылы Жапония мен Өзбекстан Үкіметтері арасында кадрларды даярлау үшін қосымша стипендия туралы келісім жасалды. Агенттік 2,76 млн АҚШ доллар көлемінде грант бөлді. Жоба аясында 18 жас мемлекеттік қызметші Жапон Жоғары оқу орындарында магистратура бағдарламалары бойынша, 1 – докторантурада оқитын болды [9].

Өзбекстан жеке университеттер мен шетелдік жоғары оқу орындарының филиалдарының студенттеріне жылына 1000 грант бөледі. Сондай-ақ Өзбекстан Республикасында 1999 жылдан бастап стипендия ұсыну жобасы белсенді түрде іске асырылуда. Осы уақытқа дейін 391 стипендиат Жапонияға оқуға жіберілді. Кадрларды даярлау үшін стипендиялар беру жөніндегі жоба (The project for human resource development scholarship, бұдан әрі – JDS) тағы да жапон университеттерінде 2022-2024

академиялық жылдарға арналған 2 жылдық магистрлік бағдарламаға үміткерлерді шақырды. Магистратурада оқу тілі-ағылшын тілі. Жыл сайын жіберетін студенттер саны 18 адам [10].

Негізгі талаптарға жоғары GPA, бакалавриат дипломының болуы, кемінде 2 жыл жұмыс жасап, ағылшын тілін жақсы білуі, психикалық және физикалық денсаулығы жатады.

Агенттіктің Қырғызстандағы қызметі. Агенттіктің Қырғыз Республикасындағы қызметі 1993 жылы басталды. Бағдарламаның Қырғыз Республикасына қатысты негізгі саясаты «Экспорттық бәсекеге қабілеттілікті күшейту және бизнеске жәрдемдесу жолымен экономикалық даму және кедейлікті жою негізгі саясат ретінде айқындалды».

Білім беру саласындағы ынтымақтастық түрлі бағыттар бойынша жүзеге асырылды. 1993 жылдан бастап осы уақытқа дейін Қырғыз Республикасының 1400-ге жуық азаматы (негізінен мемлекеттік қызметшілер) Жапонияда қаржы, менеджмент, құқықтану, денсаулық сақтау, салық салу, экология, су энергетикалық ресурстар, өңірлерді дамыту және т. б. мамандықтар бойынша тағылымдамадан өтті.

2009 жылдың қыркүйегінде JICA түлектерінің қауымдастығы құрылды. Сондай-ақ білім беру саласындағы маңызды бағыт еріктілік болып табылады.

Қазіргі уақытта еріктілер Шу, Ыстықкөл, Нарынск және Бішкек облыстарында жұмыс істейді, жапон тілін оқыту, музыка, дене шынықтыру, компьютерлік технологиялар, еңбек терапиясы және қоғамдастықты дамыту сияқты түрлі салаларда жұмыс істейді. 2000 жылдан 2013 жылдың сәуіріне дейін 159 жапондық ерікті Қырғызстанға барды.

2003 жылдың сәуір айында іске асырыла бастаған «Қырғыз-жапон адами даму орталығы» жобасы да тиімді жүзеге асырылуда. Бұл жобаны келесі елдер де жүзеге асырады: Вьетнам, Лаос, Моңғолия, Өзбекстан, Қазақстан және т.б. орталық бизнес-курстарды, ақпараттық технологиялар курстарын, жапон тілін оқытуды және мәдени алмасу бағдарламаларын ұйымдастырады және өткізеді.

Мысалы, Қырғызстанда арнайы бағдарлама (Ұлттық ақпараттық технологиялар орталығы) жұмыс жасауын бастады, ол Қырғыз Республикасында кадрлар мен IT-индустриясының өзін дамытуға бағытталған.

2007 жылы Қырғызстанда Жапонияның жетекші университеттерінде магистратура бағдарламаларын аяқтау мақсатында «Кадрларды даярлау үшін стипендия беру» (JDS) жобасы бойынша жапондық гранттық көмек бағдарламасы өз қызметін бастады. Агенттіктің бағдарламасы жоғарыда аталған гранттық көмек көрсету бойынша қажетті алдын ала зерттеу жүргізуге жәрдемдесіп, осы жобалардың іске асырылуын қамтамасыз етті [11].

Агенттік Қырғызстанға Жогорку Кенештің қаржы, экономикалық және салық-бюджет саясаты комитетінің отырысында жапон колледждерінде студенттерді оқытуға грант береді. 20 мемлекеттік және муниципалды қызметкерлер 2023-2026 жылдар аралығында жапон университеттерінде стипендиялық бағдарлама бойынша оқудан өтеді деп күтілуде; 19 магистрлік бағдарламаларға және біреуі PhD бағдарламасына түседі. Грант 2,3 млн АҚШ долларын немесе 243 миллион иенді құрайды [12].

Екі жылдық оқуға кемінде екі жыл жұмыс істеген қызметшілер жіберілетін болады. Осы салаларда қамтылған пәндердің қатарына ауыл шаруашылығы, мемлекеттік басқару, экология, экономика, бизнесті басқару, халықаралық құқық, энергетика, ақпараттық технологиялар және коммуникациялар жатады. 2006 жылы агенттіктің стипендиялық бағдарламасы басталғаннан бері 268 қырғыз стипендиат қаржыландырылды. Оралғаннан кейін 60%-ы мемлекеттік қызметте жұмысын жалғастырады, ал 40%-ы үш жылдан кейін басқа салаға ауысады [12].

Агенттіктің Тәжікстандағы қызметі. Тәжік мемлекеттік қызметшілеріне Жапонияда оқуға мүмкіндік беретін бағдарлама 1993 жылы Тәжікстан Республикасында жұмыс істей бастады. Бағдарламаның мақсаты макроэкономиканы басқару және дамыту саласында білім мен тәжірибе алу болды.

Тәжікстандағы алғашқы агенттіктің кеңсесі 2006 жылы Өзбекстандағы агенттік кеңесінің филиалы ретінде құрылды. 2006 жылдан бастап түрлі салалар үшін өтеусіз қаржылық көмек бағдарламаларын іске асыру белсенді жүргізілуде. Қаржылық көмектің негізгі мақсаты Тәжікстан халқының өмір сүру деңгейін жақсарту және жетілдіру болып табылады. Агенттіктің бағдарламасы бойынша жапон тілін оқыту үшін Тәжікстан университеттеріне еріктілер жіберілді.

2018 жылғы наурыздағы жағдай бойынша агенттіктің «бірлескен білім құру бағдарламасына» қатысушылардың жалпы саны 2 200-ден астам адамды құрады [13].

2018 жылы агенттік тұрақты даму мақсаттарына (ТДМ) сәйкес 2016 жылы Тәжікстан үкіметі қабылдаған Тәжікстанның 2030 жылға дейінгі ұлттық даму стратегиясын табысты енгізу үшін Тәжікстанмен ынтымақтастық стратегиясын қайта қарады. Осы стратегияға сәйкес агенттік түрлі бағдарламалар мен жобаларды іске асыру арқылы Тәжікстан үкіметінің орнықты әлеуметтік-экономикалық дамуға қол жеткізу шараларына жәрдемдесуге ниетті.

Агенттік 2019 жылы Тәжікстанда «Оқу үшін стипендия беру» жобасын жүзеге асырып қаржыландыру туралы келісімге қол қойды. Агенттік арқылы Жапония үкіметі бұл бағдарламаға 218 000 000 жапон иенін (шамамен 2 млн АҚШ доллары) бөлді [14].

Мемлекеттік қызметшілердің біліктілігін арттыра отырып, жоба Тәжікстан Республикасының дамуына жәрдемдесуге бағытталған. JDS жобасының негізгі мақсаты мемлекеттік қызметшілерді оқыту және Тәжікстан мен Жапония арасындағы екіжақты байланыстарды дамыту арқылы Тәжікстан Республикасының адам ресурстарын сақтау және жан-жақты дамыту болып табылады. Бағдарламаның нәтижесі JDS түлектерінің алған академиялық білімі мен дағдыларын пайдалана отырып, әлеуметтік және экономикалық даму саласындағы саясатты жүзеге асыру болуы тиіс.

2019 жылдың тамыз айындағы жағдай бойынша Жапонияға магистратура бағдарламасы бойынша 52 стипендиат жіберілді, 2 – докторлық бағдарлама бойынша, 14 – қазіргі уақытта Жапония университеттерінде оқиды. 40 стипендиат магистр дәрежесімен Тәжікстанға оралды. Жобаны Тәжікстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік қызмет агенттігі Жапония үкіметінің қаржылық қолдауымен және агенттіктің үйлестіруімен жүзеге асырды [15]. Агенттік мемлекеттік мекемелердің жоғары білімді қызметкерлерін оқыту үшін адами ресурстарды дамытуды қолдауды жалғастыруды жоспарлап отыр.

2023 жылдан бастап 2550-ден астам адам бұрын «оқу курстары» деп аталатын агенттіктің бірлескен білім беру бағдарламасына қатысты.

Тәжікстандағы агенттіктің жобалық портфелі жалпы сомасы 400,4 млн АҚШ долларынан асатын 40 жобаны құрайды (техникалық көмектің 83,7 млн АҚШ доллары және гранттық көмектің 316,7 млн АҚШ доллары), оның ішінде 15 жоба іске асырылуда [16].

Агенттіктің бағдарламасы мемлекеттік мекемелердің жоғары білікті кадрларын даярлау үшін адами ресурстарды дамытуға көмек көрсетуді жалғастыруға ниетті. JDS жобасын Тәжікстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік қызмет агенттігі және агенттіктің Тәжікстандағы өкілдігінің қаржылық қолдауымен жүзеге асырады.

Тұтастай алғанда, агенттік Орталық Азияның қаралған елдерінде әртүрлі бағыттар бойынша жұмыс істейді және өзара іс-қимылдың бірыңғай схемасына ие.

Агенттік қаржы қаражатын мектептер, ауруханалар, сумен жабдықтау, денсаулық сақтау, жабдықтар сатып алу және т. б. сияқты әлеуметтік маңызы бар объектілердің сапасын арттыруға және құруға бағыттайды.

Өзара іс-қимылдың бір түрі адами ресурстарды дамыту үшін техникалық ынтымақтастық болып табылады, атап айтқанда, дамушы елдерден Жапонияға қажетті жабдықтар мен персоналды даярлауды көздейді. Жапония үкіметтік қарыздарды халықаралық тәжірибеге сәйкес дамушы ел оларды болашақта өтеген жағдайда береді.

Бұл мақалада жапон агенттігінің оқыту бағдарламалары интернационалдандыру құралдарының бірі ретінде қарастырылған. Агенттіктің бағдарламалары Орталық Азия елдеріне оларды қайтарудың қажеттілігінсіз нақты курстарға қаржы бөлуді білдіреді. Курстар негізінен мемлекеттік қызметшілерді оқытуға бағытталған, олар оқуды бітіргеннен кейін өз елінің әлеуметтік-экономикалық дамуына үлес қоса алады. Қаралған елдерде интернационалдандыру құралдарын енгізудің қандай да бір айрықша сипаттамалары жоқ.

Оқу орындарымен ынтымақтастықтың мақсаты серіктестік орнату, әртүрлі форматтағы халықаралық білім беру бағдарламаларын әзірлеу және іске асыру, студенттерге Жапонияның жетекші университеттерінде дипломдар мен сертификаттар алуға мүмкіндік беретін Жапонияда оқыту және зерттеу жүргізу үшін қолданыстағы стипендиялық бағдарламалар туралы хабардар ету болып табылады.

Жалпы, курстардың ұзақтығы 3 аптадан 48 айға дейін. Магистратура мен докторантурадан өту үшін оқу, саяхат және тұру шығындарын жабатын стипендиялар беріледі. Магистратура бағдарламалары орта есеппен 2 жылға созылады, докторантуралар 4 жылға созылады, оның барысында студенттер білім және ғылыми дәрежелерін алады.

Қорытынды

Агенттіктің басқа елдерде, соның ішінде Орталық Азия елдерінде интернационалдандыру құралдарын қолдану тәжірибесі бар, бұл Жапонияның мемлекеттің саяси және экономикалық мүдделерін ілгерілетумен тығыз байланысты өзінің мәдени экспансиясының ұзақ мерзімді стратегиялық жоспарларын әзірлейтінін көрсетеді.

Ол білім беруді дамыту арқылы адам ресурстарын дамытуды қоса алғанда, әлеуметтік-экономикалық мәселелерді шешу бойынша бірқатар бастамаларды қаржыландыратын бірқатар дамушы елдерде негізгі донор ретінде әрекет етеді.

Әр елдің интернационалдандыру жоспары туралы шешімге көбінесе ішкі және сыртқы геосаяси айнымалылар, сондай-ақ ұлттық және әлеуметтік-экономикалық мәселелер әсер етеді. Мемлекет өз саясатын көптеген елдерде білім беруді интернационалдандыруға көбірек бағыттайды және бірегей ұлттық саяси, әлеуметтік және экономикалық мәселелерді шешуге тырысады.

Жапон агенттігінің қызметі Орталық Азия елдерінің ұлттық білім беру жүйелеріне оң әсер етеді, өйткені бағдарлама стипендиаттарын өз елімен таныстырып қана қоймай, олардың еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруға да әсер етеді. Агенттіктің қысқа мерзімді курстарын аяқтағаннан кейін стипендиаттар бұрынғы жұмыс орнына оралады және өз елінің дамуына үлес қосып, жұмысын жалғастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Королев В.А., Кудрявцева С.С. «Мягкая сила» современной Японии: опыт и направления развития [Электронды ресурс]. – 2014. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/myagkaya-sila-sovremennoy-yaponii-opyt-i-napravleniya-razvitiya> (қаралған күні: 14.09.2023).

2. Об Ассоциации [Электронды ресурс]. – 2022. – URL: <https://jicaalumni.kz/ru/about> (қаралған күні: 10.02.2024).

3. Ковригин Е.Б. Япония – АСЕАН: эволюция официальной помощи развитию // Пространственная экономика. – 2014. – № 2. – С. 40-74.

4. На пути вхождения Казахстана в число 30-ти лучших стран мира огромную роль будет играть Назарбаев Университет – Японское агентство международного сотрудничества (JICA) [Электронды ресурс]. – 2014. – URL: https://www.inform.kz/ru/na-puti-vhozhdeniya-kazahstana-v-chislo-30-ti-luchshih-stran-mira-ogromnuyu-rol-budet-igrat-nazarbaev-universitet-yaponskoe-agentstvo-mezhdunarodnogo-sotrudnichestva-jica_a2629652 (қаралған күні 14.09.2023).

5. Nazarmuhamedov B. Japan's ODA Policy Toward Central Asia and the Caucasus. An Analysis of Japanese Assistance to Economic Development in Kyrgyzstan and Armenia // Journal of International and Advanced Japanese Studies. – 2018. – Vol. 10. – P. 183.

6. Казахстан лидирует по количеству студентов в российских вузах [Электронды ресурс]. – 2022. – URL: <https://minobrnauki.gov.ru/press-center/news/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo/53842/> (қаралған күні: 14.09.2023).

7. Обучение в Университете Нагасаки по стипендии Японского агентства международного сотрудничества (JICA) [Электронды ресурс]. – 2020. – URL: <https://news.kaznmu.edu.kz/обучение-в-университете-нагасаки-по-с/> (қаралған күні: 14.09.2023).

8. JICA Greetings from the Chief Representative [Электронды ресурс]. – 2023. – URL: <https://www.jica.go.jp/english/overseas/uzbekistan/office/about/message.html> (қаралған күні: 20.09.2023).

9. Япония выделит более \$2,7 млн грантов для студентов из Узбекистана [Электронды ресурс]. – 2022. – URL: <https://www.spot.uz/ru/2022/07/05/jp-grant/> (қаралған күні: 10.02.2024).

10. Программа совместного создания знаний в Узбекистане [Электронды ресурс]. – URL: https://www.jica.go.jp/Resource/uzbekistan/russian/activities/activity01_03_03.html (қаралған күні: 20.09.2023).

11. Ресурс о деятельности международных донорских организаций в Кыргызской Республике [Электронды ресурс]. – URL: <http://www.donors.kg/ru/agentstva/92-jica> (қаралған күні: 20.09.2023).

12. Япония выделит Кыргызстану грант в \$2.3 для обучения госслужащих. Economist. Финансовое издание [Электронды ресурс] – 2023. - URL: <https://economist.kg/novosti/2023/06/12/yaponiya-vydelit-kyrgyzstanu-grant-v-2-3-dlya-obucheniya-gossluzhashhih/> (қаралған күні: 20.09.2023).

13. Японское Агентство международного сотрудничества (JICA) в Таджикистане [Электронды ресурс] – 2019. - URL: <https://www.jica.go.jp/Resource/tajikistan/russian/office/about/about.html> (қаралған күні: 20.09.2023).

14. Обучение в Японии посредством JICA отбор начнется в скором времени [Электронды ресурс]. – 2019. – URL: https://www.jica.go.jp/Resource/tajikistan/russian/office/topics/191031_01.html (қаралған күні: 20.09.2023).

15. В Японию на учебу из Душанбе отправили стипендиатов программы магистратуры и докторантуры. Media Group Asia Plus [Электронды ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/society/20190813/v-yaponiyu-na-uchebu-iz-dushanbe-otpravili-stipendiatov-programmi-magistraturi-i-doktoranturi> (қаралған күні: 20.09.2023).

16. Прошедшие обучение в Японии таджикские чиновники отчитались о своих исследованиях [Электронды ресурс] – 2020. – URL: <https://www.asiaplustj.info/ru/node/279943> (қаралған күні: 20.09.2023).

References

1. Korolev V.A., Kudrjavceva S.S. «Mjagkaja sila» sovremennoj Japonii: opyt i napravlenija razvitiya. ["Soft power" of modern Japan: experience and directions of development] [Electronic resource]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/myagkaya-sila-sovremennoj-yaponii-opyt-i-napravleniya-razvitiya> (accessed: 14.09.2023) [in Russian].

2. Ob Associacii [About the association] [Electronic resource]. Available at: <https://jicaalumni.kz/ru/about> (accessed: 10.02.2024) [in Russian].

3. Kovrigin E.B. Japonija – ASEAN: jevoljucija oficial'noj pomoshhi razvitiju [Japan – ASEAN: the evolution of official development assistance], Prostranstvennaja jekonomika [Spatial Economics], №2, 40-74 (2014) [in Russian].

4. Na puti vhozhdenija Kazahstana v chislo 30-ti luchshih stran mira ogromnuju rol' budet igrat' Nazarbaev Universitet – Japonskoe agentstvo mezhdunarodnogo sotrudnichestva (JICA). [Nazarbayev University – Japan International Cooperation Agency (JICA) will play a huge role in Kazakhstan's entry into the top 30 countries of the world]. Available at: https://www.inform.kz/ru/na-puti-vhozhdeniya-kazahstana-v-chislo-30-ti-luchshih-stran-mira-ogromnuyu-rol-budet-igrat-nazarbaev-universitet-yaponskoe-agentstvo-mezhdunarodnogo-sotrudnichestva-jica_a2629652 (accessed: 14.09.2023) [in Russian].

5. Nazarmuhamedov B. Japan's ODA Policy Toward Central Asia and the Caucasus. An Analysis of Japanese Assistance to Economic Development in Kyrgyzstan and Armenia, Journal of International and Advanced Japanese Studies, Vol.10, 183 (2018).

6. Kazakhstan lideruet po kolichestvu studentov v rossijskih vuzah. [Kazakhstan is the leader in the number of students in Russian universities]. Available at: <https://minobrnauki.gov.ru/press-center/news/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo/53842/> (accessed: 14.09.2023) [in Russian].

7. Obuchenie v Universitete Nagasaki po stipendii Japonskogo agentstva mezhdunarodnogo sotrudnichestva (JICA) [Studying at Nagasaki University on a scholarship from the Japan International

Cooperation Agency (JICA)]. Available at: <https://news.kaznmu.edu.kz/obuchenie-v-universitete-nagasaki-po-s/> (accessed: 14.09.2023) [in Russian].

8. JICA Greetings from the Chief Representative. Available at: <https://www.jica.go.jp/english/overseas/uzbekistan/office/about/message.html> (accessed: 20.09.2023).

9. Japoniya vydelit bolee \$2,7 mln grantov dlja studentov iz Uzbekistana [Japan will allocate more than \$2.7 million in grants for students from Uzbekistan]. Available at: <https://www.spot.uz/ru/2022/07/05/jp-grant/> (accessed: 10.02.2024) [in Russian].

10. Programma sovместного sozdaniya znaniy v Uzbekistane [The program of joint creation of knowledge in Uzbekistan]. Available at: https://www.jica.go.jp/Resource/uzbekistan/russian/activities/activity01_03_03.html (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

11. Resurs o dejatel'nosti mezhdunarodnyh donorskih organizacij v Kyrgyzskoj Respublike [Resource on the activities of international donor organizations in the Kyrgyz Republic]. Available at: <http://www.donors.kg/ru/agentstva/92-jica> (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

12. Japoniya vydelit Kyrgyzstanu grant v \$2.3 dlja obucheniya gossluzhashhih. Economist. Finansovoe izdanie [Japan will allocate a grant of \$2.3 to Kyrgyzstan for training civil servants. Economist. Financial publication]. Available at: <https://economist.kg/novosti/2023/06/12/yaponiya-vydelit-kyrgyzstanu-grant-v-2-3-dlya-obucheniya-gossluzhashhih/> (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

13. Japanskoe Agentstvo mezhdunarodnogo sotrudnichestva (JICA) v Tadjikistane [Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tajikistan]. Available at: <https://www.jica.go.jp/Resource/tajikistan/russian/office/about/about.html> (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

14. Obuchenie v Japonii posredstvom JICA otkor nachnetsja v skorom vremeni [Training in Japan through JICA selection will begin soon]. Available at: https://www.jica.go.jp/Resource/tajikistan/russian/office/topics/191031_01.html (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

15. V Japoniju na uchebu iz Dushanbe otpravili stipendiatov programmy magistratury i doktorantury. Media Group Asia Plus [The scholarship holders of the master's and doctoral programs were sent to Japan to study from Dushanbe. Media Group Asia Plus]. Available at: <https://www.asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/society/20190813/v-yaponiyu-na-uchebu-iz-dushanbe-otpravili-stipendiatov-programmi-magistraturi-i-doktoranturi> (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

16. Proshedshie obuchenie v Japonii tadjikskie chinovniki otchitalis' o svoih issledovaniyah [Tajik officials trained in Japan reported on their research]. Available at: <https://www.asiaplustj.info/ru/node/279943> (accessed: 20.09.2023) [in Russian].

Д.А. Кожобекова¹, Д. Қанаиқызы²

¹Научно-исследовательский центр «Молодежь», Астана, Казахстан

²Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Внедрение инструментов интернационализации в образовательный процесс в странах Центральной Азии: на примере японского Агентства международного сотрудничества (JICA)

Аннотация. В данной статье проанализирован вопрос внедрения инструментов интернационализации в образовательный процесс в странах Центральной Азии (Казахстан, Узбекистан, Кыргызстан, Таджикистан) по программе Японского агентства международного сотрудничества JICA (Japan International Cooperation Agency, далее – агентство). Была поставлена цель рассмотреть

опыт агентства, а также определить перспективы, открывающиеся для Центральной Азии, участвующей в программе международного сотрудничества. Агентство является объектом исследования. В ходе исследования были использованы материалы агентства.

Актуальность статьи заключается в изучении основных инструментов внедрения интернационализации, в частности агентства, роль которого заключается в реализации программ обмена студентами, в том числе в развитии представителей государственных структур, исследовательских центров и волонтерских движений. Среди перспектив внедрения политики интернационализации – внедрение международных стандартов обучения, квалификация специалистов, возможность получения качественной профессиональной подготовки.

Исследование пришло к выводу, что японская культурная и образовательная политика строится странами Центральной Азии через агентство на долгосрочной основе. Агентство намерено продолжать оказывать помощь в развитии человеческих ресурсов для подготовки высококвалифицированных кадров в различных областях путем финансирования, организации и проведения образовательных программ (курсов). Дальнейшая интернационализация образования в развивающихся странах становится основным объектом повышения эффективности образовательного процесса. Опыт японского агентства по внедрению инструмента интернационализации имеет позитивное влияние на конкурентоспособность и повышение квалификации кадров. Кроме того, анализ и выявление проблемных зон в политике интернационализации других стран поможет внедрить качественные инструменты в сфере образования в Республике Казахстан.

Ключевые слова: Япония, Центральная Азия, Казахстан, интернационализация, международное сотрудничество, программа, официальная помощь развитию, образование.

D.A. Kozhabekova¹, D. Kanashkyzy²

¹*Scientific Research Center "Youth", Astana, Kazakhstan*

²*L.N.Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan*

Implementation of internationalization tools in the educational process in Central Asian countries: the example of the Japan International Cooperation Agency (JICA)

Abstract. This article analyzes the issue of introducing internationalization tools into the educational process in the countries of Central Asia (Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan) under the program of the Japan International Cooperation Agency JICA (Japan International Cooperation Agency, hereinafter referred to as the agency). The aim was to review the agency's experience, as well as to identify the prospects for Central Asia participating in the international cooperation program. The agency is the object of the study. The agency's materials were used in the course of the study.

The relevance of the article lies in the study of the main tools for the implementation of internationalization, in particular the agency, whose role is to implement student exchange programs, including the development of representatives of government agencies, research centers and volunteer movements. Among the prospects for the implementation of the internationalization policy are the introduction of international training standards, the qualification of specialists, and the possibility of obtaining high-quality professional training.

The study concluded that Japanese cultural and educational policy is being built by the Central Asian countries through the agency on a long-term basis. The Agency intends to continue to provide assistance in the development of human resources for the training of highly qualified personnel in various fields by financing, organizing and conducting educational programs (courses). Further internationalization of education in developing countries is becoming the main object of improving the effectiveness of the educational process. The experience of the Japanese agency on the implementation of the internationalization tool has a positive impact on the competitiveness and professional development of personnel. In addition, the analysis and identification of problem areas in the internationalization policy of other countries will help to introduce high-quality tools in the field of education in the Republic of Kazakhstan.

Keywords: Japan, Central Asia, Kazakhstan, internationalization, international cooperation, program, official development assistance, education.

Авторлар туралы мәлімет:

Қожабекова Д.А. – кеңесші, «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, Астана, Қазақстан.

Қанаиқызы Д. – Аймақтану кафедрасының магистранты, Халықаралық қатынастар факультеті, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Kozhabekova D.A. – Consultant, Scientific Research Center “Jastar”, Astana, Kazakhstan.

Kanashkyzy D. – Master's student of the Department of Regional Studies, Faculty of international relations, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).